

**«ТЕХНОЛОГИЯ» ФАНИ ЎҚИТУВЧИСИ КАСБИЙ КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ**

М. Х. Икрамова

Кўқон ДПИ, Технологик таълим кафедраси ўқитувчиси, п.ф.ф.д. (PhD)

Аннотация

Ушбу мақолада Технология фани ўқитувчиси касбий компетенциясини ривожлантириш, компетенциясини шакллантиришга оид маълумотлар келтирилган. «Технология» фани ўқитувчиси касбий компетенциясини ривожлантиришга оид олимларнинг тадқиқотларидан келтириб ўтилган.

Таянч сўз ва иборалар: Технология, фан, ўқитувчи, касбий компетенция, ривожлантириш, фан, методика, жараён.

Абстрактный.

В данной статье представлена информация о развитии профессиональной компетентности учителя технологии, формировании компетентности. Это вытекает из исследований ученых по развитию профессиональной компетентности учителя «Технологии».

Ключевые слова и фразы: Технология, наука, учитель, профессиональная компетентность, пивоварение, наука, методология, процесс.

Abstract

This article provides information on developing the professional competence of a teacher of technology, forming the competence. It is derived from the researches of scientists on the development of the professional competence of the teacher of "Technology".

Key words and phrases: Technology, science, teacher, professional competence, brewing, science, methodology, process.

Республикамизда иқтисодиётнинг барча соҳаларини рақамли технологиялар асосида янгилашни назарда тутадиган “Рақамли Ўзбекистон – 2030” дастурини ишлаб чиқиш ва жорий этиш вазифалари белгиланди ¹. Бу эса саноатнинг етакчи тармоқларини модернизациялаш ва рақобатдошликни кучайтириш, соҳага илғор технологияларни жорий этиш, юқори технологияли корхоналар, технопарклар, ишлаб чиқариш корхоналари ташкил

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги “Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6079-сон қарори.

этиш, замонавий муҳандислик-коммуникация инфратузилмаларини барпо этишга янада кенг имкониятлар яратади.

Умумий ўрта таълим мактабларидаги «Технология» фани бошқа ўқув фанларидан ўқувчиларнинг муайян ишлаб чиқариш соҳалари бўйича билими, кўникма ва малакаларини шакллантирувчи ягона ўқув фани сифатида ўзига хос жиҳатлари билан ажралиб туради. «Технология» фани машғулоти махсус синф хоналарида, ўқув-тажриба майдонида, ўқув-тарбиявий тадбирлар жараёнида, ишлаб чиқариш корхоналарида, хунармандчилик устахоналарида олиб борилади.

Бугунги кунда мактабгача, умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимларида таълим олаётган ўқувчиларда саноатлашган мамлакатда таълим олиши, яшаши ва ишлаши учун зарур кўникмаларни шакллантириш долзарб масалага айланиб бормоқда.

Ахборот-коммуникация технологияларининг ривожланиш истиқболлари охириги 30 йил ичида жамиятни турли соҳаларини тубдан ўзгартирди. Шу билан бирга катта меҳнат миграцияси, ривожланмаган ижтимоий инфратузилма қашшоқлик ва ишсизликнинг юқори даражаси, инфратузилманинг эскирганлиги, кадрлар компетенцияларининг иқтисодий ривожланиш стратегик мақсадларига номувофиқлиги, интеллектуал мулкни ҳимоя қилиш муаммолари, олий маълумот олиш имкониятларининг чекланганлиги, юқори технология ва илм-фанга асосланган ишлаб чиқаришнинг ривожланмаганлиги, инсон капитали ва имиджига зарур миқдордаги инвестицияларнинг сарфланмаслиги, малакали ходимларнинг етишмаслиги, ўрта бўғин раҳбар ва ходимларнинг паст даражадаги малакаси, ишчиларда меҳнатга нисбатан рағбатнинг йўқлиги, ишчи ва муҳандис-техник касблар обрўсининг тушгани, эскирган иш усулларида фойдаланиш каби муаммолар ўз ечимини кутмоқда.

Ишлаб чиқариш жараёнлари юқори даражада саноатлашган Буюк Британия, Франция, Германия, АҚШ, Израил, Япония, Жанубий Корея, Хитой Халқ Республикаси ва бошқа ривожланган давлатлар таълим тизимида технологик таълим ишлаб чиқаришнинг асосий бўғини ҳисобланиб, жаҳон меҳнат бозорига малакали мутахассислар тайёрлашнинг муҳим босқичлари ва ташкил этувчиларидан бири деб қаралади.

Хусусан мамлакатимиз олий таълим муассасаларида 60112300 – Технологик таълим бакалавриат таълим йўналиши бўйича бакалаврларни етиштириб чиқаришда халқаро тажрибалардан келиб чиқиб, олий таълимнинг илғор стандартларини жорий этиш, жумладан технологик таълим ўқув дастурларида назарий билим олишга йўналтирилган таълимдан амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтирилган таълим тизимида босқичма-босқич ўтиш ишлари амалга оширилмоқда. 60112300 – Технологик таълим бакалавриат таълим йўналиши бўйича бакалаврларни етиштириб чиқаришда Технологик таълим ўқув дастурларида битирувчиларга қуйидаги малака талаблари қўйилади.

Технологик таълим йўналишини ўзлаштирган битирувчилар саноат соҳасининг барча тармоқларида хусусий инжиниринг, илмий тадқиқот ва тажриба конструкторлик базаларининг янада ривожланиши, бир сўз билан айтганда юқори қийматли рақобатбардош саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарилишида “драйвер” ролини бажаради.

Технология таълимида рақамлаштирилган таълим ресурсларидан фойдаланиш биз билган ўқитиш тизимини ўзгартиради. Бироқ таълим тизимида янги ресурслардан фойдаланиш, ҳамкорликда ўқитиш воситалари ва мослашувчанликни оширишга қарамай, баъзи ўқитувчилар технологиянинг аудиторияга қандай фойда келтириши ҳақида ҳали ҳам тўлиқ фикрга эга эмас.

Анъанавий таълим ва замонавий таълим ҳақида гап кетганда, улардан қайси бири яхшироқ деган савол туғилади?

Технология, албатта, ўқитувчиларнинг ўрнини боса олмайди ва кўпчилик талабалар экранга ёпишиб ўтказадиган вақт миқдорига қарамай, виртуал ўрганиш ҳеч қачон ўқитувчи ва талаба ўртасидаги ўзаро алоқани ўрнини боса олмайди. Ҳеч бир собиқ талаба таълим муассасасини тамомлагандан кейин йиллар ўтиб ўқитувчисига самимий мактуб йўллаб, бугунги кунга етиши учун қўшимча юксалтирувчи йўл босиб ўтгани учун миннатдорчилик билдирмаган! Аммо, эски таълим ва замонавий таълим мунозаралари ҳақида гап кетганда, можаро, ҳақиқатан ҳам, бошқача шакл олади. Кимгадир анъанавий фақат доска ва бўрдан фойдаланиш қулай бўлса, кимгадир аралаш таълим имкониятларидан фойдаланиш маъқул бўлади.

Ҳақиқат шундаки, таълим технологиясидаги ютуқлар ўқитувчиларни ёки анъанавий ўқитиш усуллари алаштириш билан боғлиқ эмас. Бунинг ўрнига, бугунги замонавий ўқитиш усуллари аксарияти эски усул ва воситаларнинг эволюциясидир десак, хато бўлмайди.

Ўқитувчилар ким ва улар кимга дарс беришлари, улар нимани қўллаб-қувватлашлари ва нимага эришмоқчи эканликлари ўзгаришсиз қолмоқда. Бу шунчаки эмас, ўқитувчиларнинг вазифаси ҳар қандай таълим шаклида ҳам ўргатиш ва билим беришдан иборатдир.

Таълим ва технология эволюциясини намойиш этишга ёрдам бериб, биз замонавий технологиялар орқали баъзи ўқитувчиларга ўзларини синаб кўрилган ва ишончли таълим амалиётларига янги рақамлаштирилган таълим ресурслари орқали янгиликларни жорий этишга қандай ёрдам бераётганига оидинлик киритиш учун қуйидаги замонавий ўқитиш усуллари эволюциясини ёритдик:

Ўқитувчиларнинг ўзаро муносабатлари яхшиланди. Технология реал вақтда ўқитувчининг талабалар билан ўзаро муносабатини рағбатлантиришга ёрдам берадиган кўплаб воситаларни тақдим этади. Мисол учун, ўқитувчилар саволнинг устига

проекторга қоғоз кўйиб, жавобни очиш учун олиб ташлаган бўлса, бугунги ўқув дастурлари ана шу эски усулларни ўзлаштириб, модернизация қилди.

Самарадорликни ошириш. Дарс мазмунини роликли доскада сақлаш ёки ҳар бир дарсни доскада олдиндан тайёрлаш керак бўлган кунлар ўтди. Энди ўқитувчилар ClassFlow каби платформалардан қайта-қайта фойдаланиш мумкин бўлган янги ва мавжуд дарсларни импорт қилиш учун фойдаланишлари мумкин.

Кўпроқ илҳомлантирувчи ўрганиш. Тарихий жиҳатдан талабалар дарсликлардан билим олишган. Бироқ кенгайтирилган ҳақиқат, виртуал ҳақиқат, гемификация ва 3D принтерлар ҳозирда кўп сенсорли, иммерсив ўрганиш тажрибасини яратиш учун фойдаланилмоқда.

Баҳолаш юкининг камайиши. ClassFlow чексиз соатларни белгилаш ўрнига, ўқитувчиларга баҳоларни яратиш ва бажариш, натижаларни тез ва осон экспорт қилиш имконини беради; реал вақт режимида ўрганиш вақтида жавобларни белгилаш ва саралаш қобилияти билан.

Максимал ўрганиш вақти. Уй вазифаси ўқитувчилар томонидан ўрганишни максимал даражада ошириш учун узоқ вақтдан бери қўлланилган. Бироқ баъзи таълим тизимлари сценарийни ўзгартирмоқда, талабалар аудиториядан ташқарида маърузаларни томоша қилиш учун технологиядан фойдаланадилар ва ўқитувчилар ҳар қандай саволларга жавоб бериш учун дарс соатларида тегишли вазифаларни бажарадилар. Топшириқ учун ёрдамчи материаллар ClassFlow дарси, веб-ҳавола, ҳужжат, видео ва ClassFlow баҳосини ўз ичига олиши мумкин. Ўқитувчилар ҳатто биргаликда уй вазифаларини ҳам белгилашлари мумкин.

Бўлажак касбий таълим ўқитувчиларини рақамлаштирилган таълим ресурслари орқали касбий компетенцияларини оширишни тайёрлаш тизими:

Индивидуаллаштириш. Ҳар бир талаба бошқаларга нисбатан биров бошқача ўрганади. Ўқитувчилар узоқ вақтдан бери барча талабаларининг эҳтиёжларини қондиришга интилишган – уларнинг қобилиятларига қараб турли хил топшириқлар ёки баҳолашларни машаққат билан белгилаш ва нусхалаш жараёнларини қўлда ёзма ёки оддий оқ-қора лазер принтерлари орқали амалга оширишган. ClassFlow каби таълим аудиториялари учун мўлжалланган технология бу жараённи анча осонлаштиради.

Инновацияларнинг ортиши. Рақамли кўникмалар рақамли аср учун зарурдир. Тарихан, талабалар бу кўникмаларни тегишли аудиторияларда (масалан, ҳисоблаш) ўрганган бўлса-да, технология энди барча фанлар бўйича ўрганиш тажрибасининг асосий қисмидир.

Ресурсларга кириш яхшиланди. Бир вақтлар китоблар қимматли ўқув материалга эга бўлишнинг ягона йўли эди. Бироқ таълим воситалари энди кўплаб онлайн таълим ресурсларига ва дарсларни тўлдиришга ёрдам берадиган энг янги веб-контентга кириш имконини беради; маълумотларнинг зарур ва долзарблигини таъминлайди.

Ўқувчининг ишончини ошириш. Кўп йиллар давомида ўқитувчилар мунозара ва фикр-мулоҳазаларни рағбатлантириш мақсадида аудиторияларига саволлар беришди – иштиёкли талабалар кўлларини ҳавога кўтаришди. Бугунги кунда технология талабаларга ўз жавобларини ўз қурилмасидан тўғридан-тўғри ўқитувчиникига юбориш имконини беради – бу барча талабаларнинг иштирокини ошириш билан бирга чуқурроқ ўрганиш ва фаоллигига ёрдам беради.

Талабаларнинг хулқ-атворини яхшилаш. Ижобий таълим муҳитини яратишга ёрдам бериш учун, тарихан ўқитувчилар ота-оналарни боланинг хатти-ҳаракатлари ҳақида хабардор қилиш учун ёзадилар ёки йиғилиш ўтказадилар.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Хонбобоев, Х. О., Икромова, М. Х., & Икромов, М. А. Х. (2016). Та'limda axborot texnologiyalarni qollashning oziga xos xususiyatlari. Молодой ученый, (3-1), 21-22.
2. MUBINAKHON, I., & ANASKHON, I. M. The Importance of Using the Ict to Increase the Efficiency of Education. JournalNX, 7(1), 106-108.
3. Ikramova, M. (2022). SPECIFIC CHARACTERISTICS OF USING MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND METHODS IN TRAINING FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning, 3(9), 1-4.
4. Isaqova, Z., M. Ikramova, and M. Abdusamatova. "TO EDUCATE STUDENTS TO BE SMART, POLITE, WELL-MANNERED, INTELLIGENT AND PHYSICALLY HEALTHY IN THE PROCESS OF LABOR EDUCATION." Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 9.12 (2021): 868-870.
5. Ikramova, M. Kh. "USE OF DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES IN" TECHNOLOGY" CLASSES." Open Access Repository 8.11 (2022): 116-120.
6. QIZI, XONBABAYEVA MADINABONU ASQARJON. "THE ROLE OF SPEECH THERAPY IN MODERN SPEECH THERAPY." Scienceweb academic papers collection (2022).
7. QIZI, XONBABAYEVA MADINABONU ASQARJON. "BO 'LAJAK LOGOPEDLARNI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA LOGOPEDIK RITMIKANING AHAMIYATI." Scienceweb academic papers collection (2022).
8. QIZI, XONBABAYEVA MADINABONU ASQARJON. "Bo'lajak logopedlarni logopedik faoliyatini shakllantirishni integratsiyalashgan usuli." Scienceweb academic papers collection (2022).
9. Ikromov, Muhammadanasxon Hakimjon Ogli, and Zulhayoxon Muhtorjon Qizi. "MARKAZIY OSIYODA GRAFIKANING RIVOJLANISHIGA HISSA QO'SHGAN BUYUK OLIMLAR." Central Asian Academic Journal of Scientific Research 2.5 (2022): 627-630.